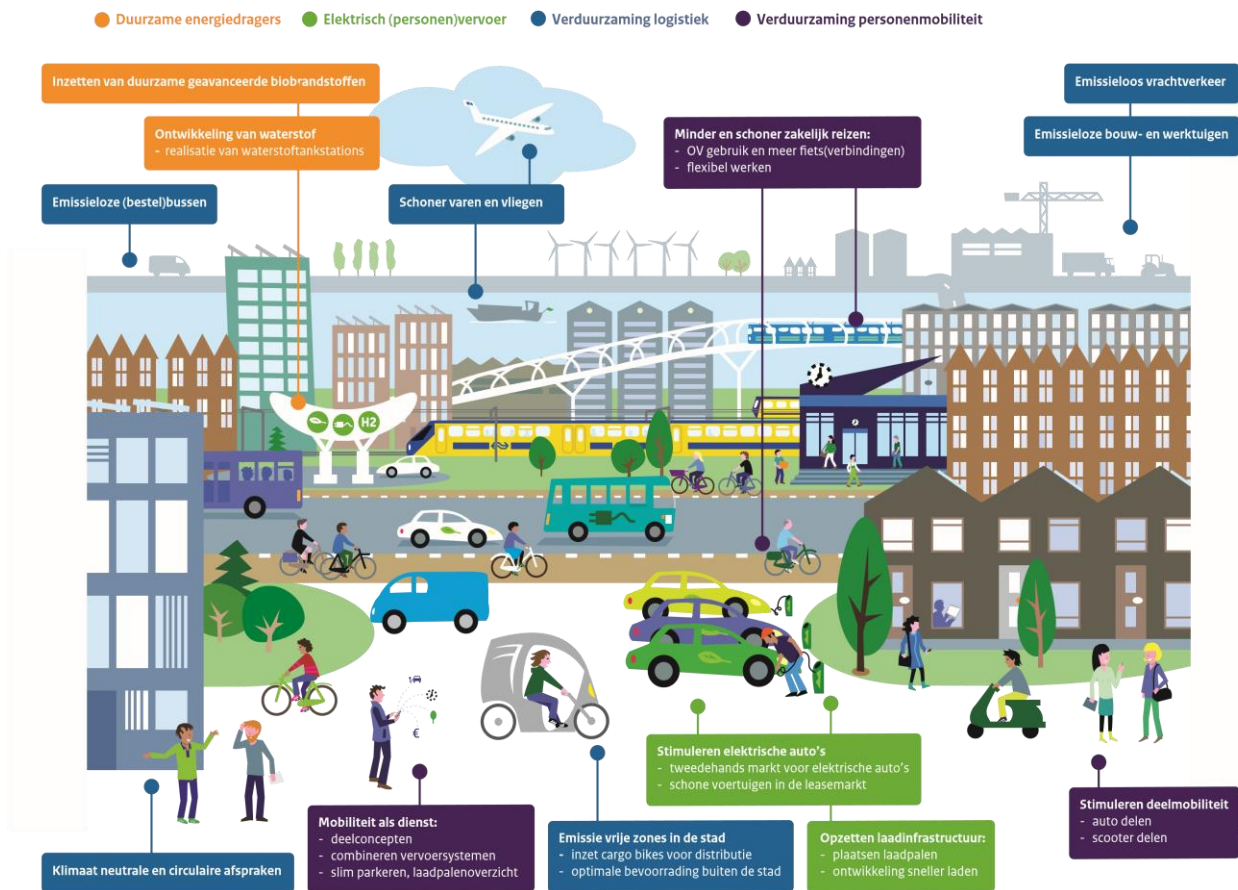

STAND VAN ZAKEN

UITVOERING KLIMAATAKKOORD

MOBILITEIT

MOBILITEIT

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Duurzame hernieuwbare energiedragers in mobiliteit.....	5
a. Meer hernieuwbare brandstoffen in mobiliteit	5
b. Stimuleren groene waterstof.....	6
c. Zero-emissie ov-bussen, doelgroepenvervoer en reinigingsvoertuigen.....	7
Elektrisch vervoer.....	9
d. Stimuleringsmaatregelen voor introductie en gebruik elektrische auto's	9
e. Nationale agenda laadinfrastructuur	10
f. Europese normen.....	11
g. Onderzoek naar varianten betalen naar gebruik	12
Verduurzaming in logistiek.....	13
h. Zero-emissie zones in 30 tot 40 steden	13
i. Efficiëntieslag in logistiek.....	14
j. Zero-emissie bouwverkeer, mobiele werktuigen en GWW.....	15
k. CO2-reductie in de binnenvaart	15
Verduurzaming van personenmobiliteit.....	16
l. Werkgevers reduceren werkgerelateerde mobiliteit	16
m. Maatregelen die versnellen en ondersteunen.....	17
Dwarsdoorsnijdende thema's	19
n. Regionale aanpak	19
o. Kennis & innovatie.....	19

Het klimaatakkoord is werk in uitvoering. Na een intensieve periode van aftasten, uitdenken, in kaart brengen, onderhandelen en afstemmen is op 28 juni 2019 het definitieve Klimaatakkoord gepubliceerd¹. De uitvoering van de afspraken daarin vraagt om een overzichtelijke manier van sturing. Daarom is deze Stand van zaken Uitvoering klimaatakkoord Mobiliteit (SUM) opgesteld. In deze SUM zijn afspraken uit het mobiliteitsdeel van het klimaatakkoord overzichtelijk in beeld gebracht, inclusief de eerste resultaten en de eerstvolgende acties die er uit voortvloeien. De SUM geeft daarmee een stand van zaken van de uitvoering van het Klimaatakkoord op hoofdlijnen. De SUM focust op het Klimaatakkoord. Klimaatbeleid met een andere oorsprong (bijv. Urgenda of de PAS-problematiek) maakt geen onderdeel uit van de SUM, maar kan natuurlijk wel een impuls geven aan de afspraken uit het Klimaatakkoord. Andersom draagt het Klimaatakkoord bij aan CO₂-reductie op korte termijn, aan stikstofreductie en aan gezondheidswinst². De effecten van de corona-crisis zijn nog niet opgenomen in de SUM.

In het klimaatakkoord is benadrukt dat de uitvoering van afspraken zoveel mogelijk in handen van de deelnemende partijen is en blijft. Het klimaatakkoord is behalve een politiek vooral ook een maatschappelijk akkoord. De Rijksoverheid is een van de deelnemende partijen naast vele andere. De SUM is voor al deze partijen een document om gezamenlijk op de voortgang van afspraken toe te kunnen zien.

Voor mobiliteit telt het klimaatakkoord meer dan 140 verschillende afspraken. Deze zijn onderverdeeld in vier pijlers: (i) duurzame hernieuwbare energiedragers in mobiliteit, (ii) elektrisch vervoer, (iii) verduurzaming in logistiek en (iv) verduurzaming van personenmobiliteit. Voor elk van de vier pijlers zijn in deze SUM beschreven: de belangrijkste actierichtingen en hun belangrijkste onderliggende acties, de eerste en eerstvolgende tastbare resultaten in het komende jaar en het beoogde eindresultaat. Ook gaat de SUM in op dwarsdoorsnijdende thema's (regionale aanpak en innovatie). De SUM biedt geen compleet overzicht van alle acties, maar een beschrijving op hoofdlijnen.

De primaire doelgroep van dit document zijn de medewerkers van deelnemende organisaties die verantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering van maatregelen, en hun management. In het contact tussen het coördinerende ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en uitvoerende partijen vindt voortdurend het gesprek plaats of het lukt om met deze acties de gewenste transitie op gang te brengen, waar aanvullende acties nodig zijn en welke acties dat dan zijn. Tijdens het sectorale uitvoeringsoverleg van de sector mobiliteit op 16 april 2020 is de SUM besproken.

Ook partijen buiten de deelnemende organisaties vinden in de SUM een actueel overzicht van acties op het terrein van mobiliteit die worden uitgevoerd in het kader van het klimaatakkoord. Daarom wordt de SUM na bespreking in het UO ook ter informatie toegezonden aan de Tweede Kamer.

---

¹ Het mobiliteitsdeel van het Klimaatakkoord is inmiddels onderschreven door Nederlandse Vereniging voor Duurzame Energie (NVDE), ANWB, Bovag, RAI Vereniging en de Vereniging van Nederlandse Autoleasemaatschappijen (VNA), Transport en Logistiek Nederland (TLN) en Evofenedex, Formule E-team (FET), de Vereniging Elektrische Rijders (VER), de Fietsersbond, Nederlandse Spoorwegen (NS) en OV-NL, het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Natuur & Milieu, Bouwend Nederland, VNO-NCW, de Coalitie Anders Reizen en de Nederlandse Vereniging van Duurzame Biobrandstoffen (NVDB).

² In de brief aan de Tweede Kamer over de Aanpak stikstofproblematiek van 4 oktober 2019 is bijvoorbeeld benoemd dat bekeken wordt hoe sommige maatregelen ten behoeve van de verduurzaming van vervoer en mobiliteit versneld kunnen worden om bij te dragen aan stikstofreductie, bijvoorbeeld de Green Deal Zero Emissie Stadslogistiek, het Bestuursakkoord Zero-Emissie Bus of de Green Deal Autodelen. Uit Hoofdlijnenbrief over het Schone Lucht Akkoord volgt dat transitie naar duurzame mobiliteit ook bijdraagt aan bredere gezondheidswinst.

Overzicht van pijlers en actierichtingen opgenomen in dit uitvoeringsprogramma

Duurzame hernieuwbare energiedragers in mobiliteit
<ul style="list-style-type: none">
• Meer hernieuwbare brandstoffen
• Stimuleren groene waterstof
• Zero-emissie ov-bussen, doelgroepenvervoer en reinigingsvoertuigen
Elektrisch vervoer
<ul style="list-style-type: none">
• Stimuleringsmaatregelen voor introductie en gebruik van elektrische personenauto's
• Nationale agenda laadinfrastructuur: elektrisch laden zonder gedoe
• Stringentere CO2 normen voor mobiliteit
• Onderzoek naar een andere bekostigingssystematiek
Verduurzaming in logistiek
<ul style="list-style-type: none">
• Zero-emissie zones in 30-40 grote steden
• Efficiëntieslag in logistiek
• Zero-emissie bouwverkeer, mobiele werktuigen en GWW
• CO₂ reductie in de binnenvaart
Verduurzaming van personenmobiliteit
<ul style="list-style-type: none">
• Werkgevers reduceren werkgerelateerde mobiliteit
• Maatregelen die versnellen en ondersteunen
Dwarsdoorsnijdende thema's
<ul style="list-style-type: none">
• Regionale aanpak
• Kennis & innovatie

DUURZAME HERNIEUWBARE ENERGIEDRAGERS IN MOBILITEIT

Bijdrage aan CO₂-reductie volgens PBL: 1 - 2,1 Mton³

A. MEER HERNIEUWBARE BRANDSTOFFEN IN MOBILITEIT

Beoogd eindresultaat: de inzet van maximaal 27 PJ hernieuwbare brandstoffen in het wegverkeer boven op het 2030-scenario in NEV2017. Dit gebeurt onder meer door inzet van de SDE++.

Belangrijkste acties en betrokken partijen:

1. *Opstellen van een integraal duurzaamheidskader voor biomassa.* Een integraal duurzaamheidskader wordt opgesteld om over de verschillende sectoren waar biomassa wordt ingezet consistente duurzaamheidscriteria te hebben. Aan een speciale (SER-)commissie wordt advies gevraagd over dit duurzaamheidskader. Voor de langere termijn is het streven van partijen om duurzame biomassa in te zetten voor hoogwaardige toepassingen in de sectoren waar weinig alternatieven zijn, bijvoorbeeld als grondstof in de industrie en als brandstof in zware voertuigen en de lucht- en zeevaart.
Partijen: IenW (trekker), EZK, Natuur & Milieu, SER.

Gerealiseerd: adviesverzoek SER (Q3 2019).

Eerstvolgende acties: SER-advies duurzaamheidskader (Q1 2020).

2. *Implementatie RED II via verplichting in Wet milieubeheer.* Implementatie van de Europese 'Renewable Energy Directive II' (RED II) vindt plaats door in de Wet milieubeheer een verplichting vast te leggen voor hernieuwbare energie in de transportsector. Nederland kiest vanuit de ambities in het Klimaatakkoord voor een verplichting die ambitieuzer is dan de richtlijn minimaal vereist. Er worden niet meer additionele biobrandstoffen uit voedsel- en voedergewassen ingezet dan het niveau in 2020.

Partijen: IenW (trekker). Stakeholders zoals biobrandstofproducenten, platforms voor biobrandstoffen, (bio)LNG, waterstof en elektriciteit, brandstofleveranciers en Natuur & Milieu worden regelmatig geconsulteerd.

Gerealiseerd: internetconsultatie wetstekst (Q1 2020), toets Adviescollege Toetsing Regeldruk (Q1 2020).

Eerstvolgende acties: internetconsultatie besluit (Q2 2020), wetstekst en besluit in Tweede Kamer (Q3 2020).

3. *Verkenning Green Truck Fuel.* Wat zijn de mogelijkheden voor de inzet van Green Truck Fuel? In een verkenning wordt onder andere gekeken naar de te behalen CO₂-reductie, of de brandstof voldoet aan de duurzaamheidseisen van het duurzaamheidskader en of er geen lock-in ontstaat die de introductie van zero-emissie voertuigen vertraagt.

Partijen: IenW (trekker), Transport & Logistiek Nederland (TLN), EvoFenedex.

Eerstvolgende acties: verkenning Green Truck Fuel (Q3 2020).

---

³ Opgenomen zijn de meest recente inschattingen van het effect op CO₂-reductie van 13 maart 2019. Met de Klimaat en Energie Verkenning (KEV, eind oktober) komen wellicht weer nieuwe inschattingen beschikbaar.

4. *Inregelen SDE++-regeling*. Grootschalige productie van hernieuwbare brandstoffen vraagt om kostenverlaging en industrialisatie. De SDE++-regeling draagt bij om versneld de kostprijs te verlagen. Het Rijk reserveert 200 miljoen euro voor vergroten van de productie en innovatie van duurzame geavanceerde biobrandstoffen en hernieuwbare synthetische brandstoffen.

Partijen: EZK (trekker), IenW, FIN, RVO en sector.

Eerstvolgende acties: vaststellen toepasbaarheid en kosteneffectiviteit SDE++ voor hernieuwbare brandstoffen in samenwerking met EZK en PBL (Q2/Q3 2020).

5. *Uitrol alternatieve laad- en tankinfrastructuur*. Doel is een infrastructuur die aansluit bij de groei van duurzame mobiliteit conform de Europese AFID-richtlijn (Alternative Fuels Infrastructure Directive). Onderdeel hiervan is het verbinden van de brandstofvisie aan regionale aanpak en regionale energie strategieën (RES'en). Bovendien gaat het om het verbinden van mobiliteits- en energiesysteem.

Partijen: IenW (trekker), IPO/VNG, RES-coördinatoren (regio aanpak), TNO, netwerkbedrijven en brandstofplatforms (verbinding mobiliteit en energie).

Gerealiseerd: oplevering onderzoek naar noodzakelijke hoofdinfrastructuur voor energie om 2030-doelen te realiseren (Q4 2019), opleveren van monitoringsrapport over uitvoering AFID (Q1 2020).

Zie verder: Stimuleren groene waterstof (B1), Nationale Agenda Laadinfrastructuur (E1) en Compensatieregeling LNG (I4).

B. STIMULEREN GROENE WATERSTOF

Beoogd resultaat: 50 waterstoftankstations, 15.000 FCEV-personenauto's en 3.000 zware voertuigen met een brandstofcel op waterstof in 2025 als strategische basis voor versnelde groei richting 2030 en 2050.

Belangrijkste acties en betrokken partijen:

1. *Een ambitieus convenant voor stimulering van waterstofmobiliteit in 2020*. Het convenant is gericht op de eerste marktintroductie en opschaling met momenteel beschikbare waterstof, verduurzaming door combinatie met CCS en CCU (blauwe waterstof). Einddoel: transitie naar volledig groene waterstof. Met het ministerie van EZK wordt gewerkt aan een Rijkvisie waterstof en een programmatische aanpak voor waterstof. Voor waterstof in de mobiliteit is deze Rijkvisie cruciaal omdat met een Rijksbrede en cross-sectorale aanpak de benodigde schaal gerealiseerd kan worden voor kosteneffectieve productie van groene waterstof. De productie van blauwe waterstof (grijs in combinatie met CCS/CCU) is daarbij een transitiefase.

Partijen (convenant): H₂-platform (trekker), IenW, RAI Vereniging namens de autofabrikanten (OEM's), waterstof- en brandstoffensector (exploitanten van tankstations en leveranciers van brandstoffen). Partijen (rijkvisie/programmatische aanpak): EZK (trekker), FIN, IenW, BZK.

Gerealiseerd: financiering 7 waterstofstations via DKTI (Q4 2019).

Eerstvolgende acties: het convenant is op hoofdlijnen gereed en wordt verder uitgewerkt (Q2 2020). Daarnaast worden verwacht: ca. 12 extra waterstoftankstations via DKTI-subsidieregeling (Q4 2020). Het waterstofstation in Den Haag is open, waterstofstation Pesse heeft vertraging opgelopen in de vergunningverlening.

Tussenstand waterstofmobiliteit: in Den Haag rijden momenteel 35 taxi's (+ 8 in bestelling) van Toyota op waterstof voor het doelgroepenvervoer. Daarnaast zijn er 100 Hyundai Nexo waterstofauto's geleverd en 250 in bestelling. Het Rotterdamse afvalbedrijf Roteb is launching

customer voor 20 Renault Kangoo busjes (Q4 2019). Gesprekken zijn gaande met verschillende fabrikanten (OEM's: Toyota, Hyundai en enkele Europese OEM's) over hun leveringsprogramma's en hun plannen voor de Nederlandse markt. Vooral het doelgroepenvervoer en Zero-emissie Stadslogistiek zijn belangrijke drijvers. Ook zijn er productiefaciliteiten operationeel (o.a. Holthausen) voor de ombouw van standaard busjes en trucks naar elektrische aandrijving; verschillende partijen oriënteren zich echter ook op de ombouw van bestaande voertuigen naar elektrisch met waterstof.

Vijf tankstations zijn in bedrijf, waarvan drie openbaar. Twaalf tankstations worden inmiddels ontwikkeld met Europese subsidies en de nationale DKTI-regeling. De verwachting is dat deze in de loop van 2020 zullen worden gerealiseerd. Aanvullend hierop zijn er voor zeven tankstations concrete plannen en veel partijen tonen belangstelling voor de ontwikkeling van tankstations.

Onder het Bestuursakkoord Zero Emissie Bus (zie C1) zijn diverse initiatieven ontstaan voor busvervoer op waterstof. Zie verder: SDE + (zie A4) en RED II (zie A2); deze dragen bij aan het realiseren van groene waterstof.

C. ZERO-EMISSION OV-BUSSEN, DOELGROEPENVERVOER EN REINIGINGSVOERTUIGEN

Beoogd resultaat: vanaf 2025 zijn alle nieuw instromende ov-bussen zero-emissie, vanaf 2030 zijn alle ov-bussen (circa 5.100) zero-emissie, in 2025 is doelgroepenvervoer zero-emissie inclusief 50% van de taxi's voor doelgroepenvervoer, vanaf 1 januari 2030 zijn alle reinigingsvoertuigen zero-emissie.

Belangrijkste acties en betrokken partijen:

1. **Zero-emissie bussen.** In het Bestuursakkoord zero-emissie bus (BAZEB) is afgesproken dat in 2025 alle nieuw instromende ov-bussen zero-emissie aan de uitlaat zijn en in 2030 alle ov-bussen. De nieuwe bussen maken in 2025 gebruik van 100% hernieuwbare energie of brandstof, die met het oog op economische ontwikkeling zoveel mogelijk regionaal wordt opgewekt. Hiervoor wordt met alle betrokken partijen een roadmap opgesteld. Voor de uitwerking van het BAZEB is in het klimaatakkoord aangegeven dat de Rijksoverheid in de periode 2019-2025 een jaarlijkse impuls geeft van 10 miljoen euro. Hiervoor zal vanuit nationale co-financieringsinstrumenten een regeling nader worden uitgewerkt die aansluit op de roadmap.

Partijen: ov-autoriteiten (trekker), IenW, vervoerders, netbeheerders, voertuigproducenten, bedrijfsleven.

Gerealiseerd: er rijden nu circa 770 ZE-bussen rond en daar komen er dit jaar nog circa 550 bij. Op 20 november j.l. is de samenwerkingsovereenkomst getekend voor de inzet van 50 waterstofbussen in het OV (Q4 2019).

Eerstvolgende acties: roadmap zero-emissie bussen (Q2 2020), 50 waterstofbussen op de weg (2020/2021).

2. **Zero-emissie doelgroepenvervoer.** In het bestuursakkoord zero-emissie doelgroepenvervoer (BAZED) is afgesproken dat het doelgroepenvervoer waarvoor ondertekenende partijen direct verantwoordelijk zijn, volledig emissievrij is vanaf 1 januari 2025, of zoveel eerder als mogelijk.
- Partijen: Gemeentelijk Netwerk voor Mobiliteit en Infrastructuur (GNMI, trekker), gemeenten, VNG VNG, bedrijfsleven, IenW.

Gerealiseerd: mijlpaal 100 deelnemers BAZED (Q1 2020).

Eerstvolgende acties: monitoring inrichten (Q4 2020), inzicht in aanbod voertuigen (Q4 2020).

3. *Convenant zero-emissie reinigingsvoertuigen*. Overheden, reinigingsdiensten en marktpartijen streven naar de aankoop van zero-emissie reinigingsvoertuigen (waaronder: vuilniswagens en veegmachines) vanaf 1 januari 2030 of zoveel eerder als mogelijk.

Partijen: IenW (trekker), 7 grote gemeenten en de reinigingsbranche, Roteb.

Gerealiseerd: convenant zero-emissie reinigingsvoertuigen (getekend, 21 maart 2019), uitrol elektrische reinigingsvoertuigen in meer deelnemende gemeenten (getekend, 1 oktober 2019).

Eerstvolgende acties: ontwikkeling leernetwerk bijvoorbeeld samen met expertisecentrum voor aanbesteden PIANOo (start Q2 2020), ondertekening door meer partijen (2020 en volgende jaren).

ELEKTRISCH VERVOER

Bijdrage aan CO₂-reductie in 2030 volgens PBL: 0 Mton⁴

D. STIMULERINGSMAATREGELEN VOOR INTRODUCTIE EN GEBRUIK ELEKTRISCHE AUTO'S⁵

Beoogd eindresultaat: streven naar 100% emissieloze nieuwverkoop in 2030 onder voorwaarde dat mobiliteit betaalbaar blijft en de lasten van de transitie eerlijk worden verdeeld.

Belangrijkste acties en betrokken partijen:

1. *Fiscaal en financieel pakket*. Fiscaal stimuleringspakket voor elektrische auto's, inclusief de daarbij behorende fiscale (dekkings)maatregelen. Naast fiscale stimulering komt er voor particuliere emissieloze auto's een niet-fiscale aanschafsubsidie. Voor tweedehands emissieloze auto's komt er een regeling bestaande uit: een laadtegoed voor de particulier, een aanschafsubsidie voor tweedehands elektrische auto's in lagere segmenten, een tegemoetkoming in de kosten voor de aanleg van een laadvoorziening thuis en/of een batterijgarantie of batterij lease. Inzet is om elektrische auto's zoveel mogelijk voor de Nederlandse markt te behouden, om daarmee een beter aanbod op de tweedehandsmarkt tot stand te brengen, rekening houdend het met Europese vrije verkeer van goederen.

Partijen: FIN/lenW (trekker) met nauwe betrokkenheid van leden van het Formule E-team.

Gerealiseerd: aanpassingen in Belastingplan 2020 (bijtelling, BPM, MRB, accijns) (Q4 2019).

Eerstvolgende acties: subsidieregeling voor aanschaf van nieuwe en tweedehands elektrische auto's (ontwerp Q1 2020, implementatie per 1 juli 2020).

2. *Communicatie*. Centrale campagne over de mogelijkheden, voordelen van en ervaringen met elektrisch rijden, gericht op de juiste doelgroep(en) en met gerichte boodschap(pen) die (voor)oordelen jegens elektrisch rijden adresseren. Onderdeel: elektrificeren van de zakelijke vloot, private lease en autodelen.

Partijen: ANWB (trekker) RAI/Bovag, FET, lenW.

Gerealiseerd: communicatiecampagne met o.a. autokeuze-hulptool Milieu Centraal (Q3 2019), website iedereen-doet-wat opgezet (Q3 2019).

Eerstvolgende acties: communicatieboodschap aanschafsubsidie EV (Q1/Q2 2020), website 'Nederland elektrisch' gereed maken voor vragen over de aanschafsubsidie, inclusief algemene vragen over elektrisch vervoer (grondstoffen, CO₂ vergelijking EV vs. fossiel, etc, Q2 2020) en afstemming met stakeholders, campagne EV particulier (Q2 2020).

---

⁴ PBL geeft in de aanvullende notitie op de KEV (oktober 2019) aan dat beleid na 2025 onduidelijk is. Daarmee kan zij op dit moment voor 2030 geen effect toekennen aan de stimulering van elektrisch rijden. In 2025 wordt het effect geraamd op 0,5-1,0 Mton. De PBL-doorrekening van het effect van het EV-pakket uit het ontwerp-klimaatakkoord van 21 december 2018 gaf een effect van 2,2-2,5 Mton.

⁵ Met elektrische auto's worden in dit document tevens bedoeld: auto's op waterstof.

3. *Flankerend beleid.* Bij de overstap van conventionele brandstofauto's naar elektrische auto's is sprake van een systeemtransitie die alleen mogelijk kan worden gemaakt door gelijktijdige interventie op alle vlakken. Naast normering en financiële prikkels om de overstap naar een brede introductie mogelijk te maken en het zorgen voor afdoende laadinfrastructuur zijn ook flankerende maatregelen noodzakelijk. Hiermee zal de drempel voor de overstap naar elektrisch vervoer verder wordt verlaagd.
Partijen: FET, Bovag, ANWB, RAI, VNA, IenW, Stichting DOET, NVDE, Natuur & Milieu, VER, Coalitie Anders Reizen, gemeenten, netwerkbeheerders, Autorecycling Nederland, Verbond van Verzekeraars, IPO

Gerealiseerd: opstellen wetsvoorstel differentiatie parkeertarieven, prijsvergelijking bij benzinepompen (pilot in EU verband is gestart, Q1 2020).

Eerstvolgende acties: indiening wetsvoorstel differentiatie parkeertarieven bij parlement (Q2/Q3 2020), VEXPAN: afspraken met parkeergarages over het aanbieden van laadinfrastructuur (Q3/Q4 2020), batterijcheck en -garantie (Q3 2020).

4. *Rijkswagenpark emissieloos in 2028.* De Rijksoverheid zal zorgen dat het eigen wagenpark in 2028 volledig emissieloos is. Tevens wordt de benodigde laadinfrastructuur bij rijksgebouwen en overige rijkskantoren en locaties gerealiseerd (circa 2.400 laadpunten).
Partijen: BZK (trekker), IenW, decentrale overheden.

Eerstvolgende acties: departementale uitvoeringsplannen opgesteld gericht op 50% CO₂-reductie in 2025 (Q2 2020).

Zie ook: Deelname Rijk aan de coalitie Anders Reizen en streven naar minimaal 50% CO₂-reductie op de eigen mobiliteit in 2030, onder andere via personeelsbeleid en cao-onderhandelingen (1 oktober 2019, L1).

E. NATIONALE AGENDA LAADINFRASTRUCTUUR

Beoogd eindresultaat: 1,7 miljoen laadpunten voor elektrisch personenvervoer en voldoende laadinfrastructuur voor andere modaliteiten zoals bestel- en vrachtauto's, doelgroepenvervoer en (ov) bussen. Versnellen van het proces en vaststellen van basisvoorwaarden voor de uitrol van publieke laadinfrastructuur.

Gerealiseerd: publicatie Nationale Agenda Laadinfrastructuur (jan 2019, update jun 2019)⁶.

Belangrijkste acties en betrokken partijen:

1. *Versnellen (regionale) uitrol laadinfrastructuur.* Faciliteren en versnellen van de uitrol van laadinfra m.b.v. samenwerkingsregio's en opstellen van regionale visies op laadinfra.
Partijen: Gemeenten/provincies (trekker), netwerkbeheerders, Rijksoverheid.

Gerealiseerd: besluitvorming plaatsing laadpalen VVE versoepeld (Q4 2019).

Eerstvolgende acties: opzetten regionale samenwerkingsverbanden en projectbureaus (Q4 2020), opzetten plaatsingsbeleid laadinfra: opstellen integrale visies uitrol laadinfra door gemeenten/regio's

---

⁶ Zie: <https://www.klimaatakkoord.nl/mobiliteit/documenten/publicaties/2019/06/28/achtergrondnotitie-mobiliteit-laadinfrastructuur>

en inbedding ervan in regionale energie en mobiliteit strategieën (Q4 2020), realisatie EU Route du Soleil en Routes des Alpes (Q4 2020).

2. *Nationaal toegangspunt laadpuntendata*. Inrichten van één toegangspunt voor data over locatie, beschikbaarheid en prijs van laden door heel Nederland.

Partijen: IenW en RVO (trekkers), laadpuntenexploitanten en service providers en Nationaal Kennisplatform Laadinfrastructuur (NKL).

Gerealiseerd: EU-project opgezet (NL is trekker) en gestart in Q1 2019, waarin alle 15 deelnemende landen zo'n toegangspunt gaan opzetten.

Eerstvolgende acties: afspraken over uit te wisselen datacategorieën vastgelegd in EU-project (Q1 2020), ondersteunende wetgeving laadpuntendata in internetconsultatie (Q2 2020), wetswijziging informatievoorziening laadinfrastructuur (Q1 2021), nationaal toegangspunt in bedrijf (Q1 2021).

3. *Slimme laadinfrastructuur*. Marktmodellen, wetgeving, techniek en standaarden doorontwikkelen, zodat grootschalig toepassen van slim laden mogelijk wordt.

Partijen: Rijk (IenW, FIN, EZK), gemeenten, netbeheerders.

Gerealiseerd: start grootschalige experimenten/uitrol van ca. 50 slimme laadpleinen met 'vehicle to grid' mogelijkheden in zo'n 20 verschillende steden (Q4 2019), in Utrecht zijn twee laadpleinen gerealiseerd (Q1 2020).

Eerstvolgende acties: realisatie eerstvolgende slimme laadpleinen (Q2 2020).

4. *Logistieke laadinfrastructuur*. Er wordt inzicht gecreëerd in de laadbehoefte en het laadgedrag van de logistieke sector. Er wordt gezorgd voor een energienet dat kan voorzien in de logistieke laadbehoefte en naadloos samenwerkt met voertuig en laadinfrastructuur. Ontwikkelen van randvoorwaarden en kennis die nodig zijn voor de uitrol van adequate logistieke laadinfrastructuur.

Eerstvolgende acties: handreiking logistieke laadinfrastructuur voor gemeenten (Q1 2020), Roadmap logistieke laadinfrastructuur (Q2 2020).

F. EUROPESE NORMEN

Beoogd eindresultaat: stringenter normen om de groei van elektrisch vervoer te stimuleren, nemen van maatregelen ter stimulering van EV

Belangrijkste acties en betrokken partijen:

1. *Europese normen*. Aanscherping van Europese CO₂-normering voor personenauto's, bestelwagens en zwaar vrachtvervoer, Electric Vehicle Initiative en afspraken over de tweedehandsmarkt.

Partijen: IenW (trekker), Formule E-team

Eerstvolgende acties: Reactie op EU-voorstel voor normering personenauto's na 2030 (vanaf 2022/23) Inzet vanuit Nederland is een forse aanscherping van de normen. Daarnaast wordt verkend welke maatregelen progressieve landen samen kunnen nemen om de transitie te versnellen: o.a. samenwerking op het gebied van laadinfrastructuur, harmonisatie van logistieke tol- en wegbeprijzingssystemen, alsmede bij het inrichten van milieuzones of nul-emissiezones in diverse steden. Voorwaarde is wel dat de maatregelen niet in strijd zijn met Europese regels. De verkenning kan plaatsvinden in het kader van de Green Growth Group of de Government Support Group.

2. *Voordelen voor bedrijven met schoon wagenpark*. Zero-emissie inkoop wordt vastgelegd door regionale overheden en gestimuleerd door het opnemen van eisen in aanbestedingen

Partijen: RWS (trekker), IenW, regio's.

Eerstvolgende acties: wijzigingen in de gunning bij openbare aanbesteding (hier ligt ook een link met uitvoering van de Europese Clean Vehicle Directieve, Q3 2020).

G. ONDERZOEK NAAR VARIANTEN BETALEN NAAR GEBRUIK

Beoogd resultaat: varianten van betalen naar gebruik onderzoeken, voorbereidingen schetsen en waar mogelijk of nodig deze voorbereidingen treffen.

Belangrijkste acties en betrokken partijen:

1. *Uitwerking varianten van betalen naar gebruik*. Het kabinet zal, ten behoeve van de volgende kabinetsformatie, in elk geval drie specifieke varianten van betalen naar gebruik onderzoeken, voorbereidingen schetsen en waar mogelijk of nodig deze voorbereidingen treffen. De invoering van het nieuwe stelsel wordt betrokken bij de reeds voorgenomen belastingherziening in 2025. Bij alle varianten wordt rekening gehouden met het handelingsperspectief en is privacy nadrukkelijk een aandachtspunt dat zoveel mogelijk gewaarborgd blijft.

Partijen: Financiën (trekker), IenW. Bij de uitwerking van varianten zullen de belangrijke partners bij deze overgang, zoals de partijen uit het Formule E-Team, goed worden betrokken.

Eerstvolgende acties: tussenrapportage aan Tweede Kamer (Q2/Q3 2020).

VERDUURZAMING IN LOGISTIEK

Bijdrage aan CO₂-reductie volgens PBL: 1,1 - 2,7 Mton

H. ZERO-EMISSIE ZONES IN 30 TOT 40 STEDEN

Beoogde eindresultaat: 30 tot 40 (grotere) steden met helder afgebakende middelgrote ZE-zones voor vracht- en bestelauto's per 2025 en goede overslagpunten dichtbij de zonegrenzen

Belangrijkste acties en betrokken partijen:

- Opstellen uitvoeringsagenda Zero Emissie Stadslogistiek*. In 30 à 40 grotere steden worden uiterlijk in 2020 middelgrote zero-emissie zones vastgesteld die met ingang van 2025 zullen gelden voor goederenvervoer. De uitvoeringsagenda omvat per sector aanvullende afspraken over ten minste financiering van oplossingen, communicatie, het faciliteren en ondersteunen van ondernemers, monitoring en governance. De harmonisatie van milieuzones is een voorafgaande stap; hiermee wordt de grondslag voor zero-emissie zones in het Reglement verkeersregels en verkeerstekens (RVV) opgenomen.

Partijen: IenW (trekker), TLN, Evofenedex, VNG, IPO, grote gemeenten, Topsector Logistiek en Natuur & Milieu.

Gerealiseerd: ondersteuning van 24 gemeenten bij voorbereiding van ZE-zones door Samenwerkingsproject Expertpool Stadslogistiek (SPES), wet harmonisatie milieuzones (Q4 2019).

Eerstvolgende acties: Uitvoeringsagenda ZE Stadslogistiek (Q2 2020).
- Stimuleringsprogramma's voor zero-emissie vracht- en bestelauto's (2021-2025)*. Tijdelijke aanschafregelingen opstellen voor de periode 2021-2025, zowel voor vracht- als voor bestelauto's, waarmee maximaal 40 procent van de meerkosten voor de sector kan worden gefinancierd.

Partijen: IenW (trekker), TLN, Evofenedex.

Gerealiseerd: vrijstelling rijbewijs C voor elektrische bestelauto's tot 4250 kg (Q2 2019).

Eerstvolgende acties: stimuleringsregelingen voor ZE-vrachtauto's en ZE-bestelauto's (beoogde ingang regeling per 1-1-2021), ondersteuning van nieuwe logistieke concepten via DKTI-regeling (ongoing).
- Eventuele wettelijke maatregelen om ZE-zones per 2030 in te stellen*. Indien de uitvoeringsagenda's nog niet geleid hebben tot het instellen van middelgrote zero-emissie zones in 30-40 steden, stelt de Rijksoverheid, in overleg met betrokken partijen wettelijke maatregelen op om in 2030 zero-emissie zones voor logistiek in te stellen. De voortgang van het aansluiten van gemeenten zal gemonitord worden.

Partijen: IenW (trekker), G4, G40, VNG.

Eerstvolgende acties: monitoring van voortgang gemeenten voor invoering zero emissie zones en ondersteunen bij kennisvragen of verbinding leggen (ongoing), op dit moment is er gezien de bereidheid van gemeenten geen aanleiding om ZE-zones wettelijk af te dwingen.

I. EFFICIËNTIESLAG IN LOGISTIEK

Beoogd eindresultaat: 30 procent minder CO₂-uitstoot door achterland en continentaal vervoer in 2030. Door innovatieve logistieke concepten, slim delen van data en samenwerking in logistieke ketens om de beladingsgraad sterk te verbeteren en optimaliseren van het gebruik van de beschikbare capaciteit op weg, spoor en binnenvaart.

Belangrijkste acties en betrokken partijen:

- Ontwikkelen en implementeren van een geïntegreerde sectorale aanpak*. Doel: een jaarlijkse verbetering van de logistieke efficiëntie met 2 procent.
Partijen: TLN, Evofenedex en Topsector Logistiek.
Eerstvolgende acties: sectorprogramma voor efficiëntere logistiek binnen de Actieagenda Topsector Logistiek (Q2 2020).
- Verduurzaming binnen het Europees bronbeleid*. Afspraken maken over verscherping bronbeleid op EU-niveau voor vracht- en bestelauto's.
Partijen: IenW (trekker), topsector Logistiek.
Gerealiseerd: aangescherpt Europees bronbeleid (Q2 2019). Tot 2030 staan de normen vast; Nederland zal in de komende periode uitvoeringshandelingen in de gaten moeten houden, omdat deze de uitvoerbaarheid bepalen van de verordeningen.
Eerstvolgende acties: evaluatie normen vrachtwagens (2022). Nederland zet hierbij in op een aanscherping van de normen en een uitbreiding van de toepassing.
- Vrachtwagenheffing*. Invoering vrachtwagenheffing (VWH), inclusief terugsluis van de netto-opbrengsten naar de sector voor verduurzaming en innovatie van de vervoerssector.
Partijen: IenW (trekker), vervoerssector (evofenedex, TLN, VERN).
Gerealiseerd: internetconsultatie over wetsvoorstel VWH (Q3 2019).
Eerstvolgende acties: beleidsagenda terugsluis (Q1 2020), wetsvoorstel VWH naar Tweede Kamer (Q2 2020).
- Compensatieregeling bio-LNG*. Voor de verduurzaming van het wegvervoer op korte termijn werkt het Rijk aan een compensatieregeling voor bio-LNG voor de jaren 2019 en 2020
Partijen: IenW (trekker), platform (bio)LNG.
Gerealiseerd: stimuleringsregeling bio-LNG (Q4 2019).

Zie verder: Actieagenda Topsector Logistiek 2020-2023 (nog te verschijnen).

J. ZERO-EMISSIE BOUWVERKEER, MOBIELE WERKTUIGEN EN GWW

Beoogd eindresultaat: ZE-bouwverkeer en zero- en lage emissie mobiele werktuigen in de stad. Bij GWW beoogt de Rijksoverheid in 2030 zelf circulair te werken en klimaatneutraal te zijn in de GWW.

Belangrijkste acties en betrokken partijen:

1. *Stimulering groen bouwverkeer en zero-emissie bouwmachines*. Randvoorwaarden binnen regelgeving creëren, zodat steden kunnen sturen op verduurzaming van bouwverkeer en mobiele werktuigen, bijvoorbeeld via het opleggen van een monitoringsverplichting voor uitstoot en beladingsgraad.
Partijen: IenW (trekker), RWS, gemeenten, (bouw)sector.

Gerealiseerd: Inventarisatie van mogelijkheden die de Omgevingswet biedt om te sturen op duurzaam bouwverkeer en mobiele werktuigen (Q4 2019).

Eerstvolgende acties: Start challenge klimaatneutrale bouwplaats (Q3 2020), kennis over mogelijkheden Omgevingswet kenbaar maken aan gemeenten (2020).

2. *Klimaatneutraal en circulair aanbesteden*. De Rijksoverheid scoort bij aanbestedingen en uitvoering van Grond, Weg en Waterbouw (GWW) op CO₂-uitstoot en geeft gunningsvoordeel aan aanbieders met een lagere uitstoot. De Rijksoverheid werkt een strategie en aanpak uit met als ambitie in 2030 zelf circulair te werken en klimaatneutraal te zijn in de GWW. Hierbij formuleert de Rijksoverheid concrete doelstellingen voor CO₂-reductie in projecten die bijdragen aan versnelling van in het klimaatakkoord geformuleerde ontwikkelingen naar zero emissie voertuigen en optimalisatie van logistiek.

Partijen: IenW (trekker), RWS, ProRail.

Eerstvolgende acties: oplevering strategie naar circulaire en klimaatneutrale Rijksinfraprojecten IenW en ProRail (Q3 2020), in 2020 worden afspraken gemaakt met regionale overheden om de inkoopkracht vergroten om in 2030 zoveel mogelijk klimaatneutraal en circulair te werken en te bouwen (voertuigen, werktuigen, materiaalketens).

K. CO₂-REDUCTIE IN DE BINNENVAART

Beoogd eindresultaat 2030: reductie van CO₂-emissies van de Nederlandse binnenvaartvloot (max. 0,4 Mton in 2030), tenminste 150 zero-emissie binnenvaartschepen en bijmenging van scheepsbrandstof met biobrandstoffen.

Belangrijkste acties en betrokken partijen:

1. *Uitwerking duurzame opties*. Om de verduurzaming aan te jagen worden opties uitgewerkt voor de inzet van duurzame energiedragers in de binnenvaartsector, zowel hybride elektrisch, waterstof als HVO. Onderdeel hiervan is ook het opstellen en toepassen van een uitgewerkt GLEC-framework (Global Logistics Emissions Council) in de binnenvaart.

Partijen: IenW (trekker), binnenvaartsector.

Gerealiseerd: Green Deal Zeevaart, Binnenvaart en Havens (11 juni 2019) met daarin: onderzoek haalbaarheid Europees verduurzamingsfonds, duurzaamheidslabel voor binnenvaartschepen, groter gebruik van duurzame energiedragers en ondersteunende Taskforce.

Eerstvolgende acties: adequate implementatiestructuur voor Green Deal Zeevaart, Binnenvaart en Havens en start taskforce met vertegenwoordigers van overheden, branche organisaties, havens en EICB.

VERDUURZAMING VAN PERSONENMOBILITEIT

Bijdrage aan CO₂-reductie volgens PBL: 0,1 - 0,5 Mton⁷

L. WERKGEVERS REDUCEREN WERKGERELATEERDE MOBILITEIT

Beoogd eindresultaat: Overkoepelend doel: 8 miljard minder zakelijke (auto)kilometers in 2030. Onderliggende doelen: 1.000 werkgevers halveren de CO₂-uitstoot van hun zakelijke mobiliteit (koplopers), normering van werkgerelateerd verkeer en eigen wagenparken voor werkgevers met meer dan 100 werknemers, bereiken van alle werkgevers & werknemers met publieksvoorlichting.

Belangrijkste acties en betrokken partijen:

1. *Uitbreiding coalitie Anders Reizen naar 500 werkgevers in 2030*. Zoveel mogelijk van de deelnemende partijen aan het klimaatakkoord sluiten zich als werkgever aan bij Anders Reizen (AR). Aangesloten werkgevers streven er naar om alle koplopersmaatregelen (een dynamische top 10 van best practice maatregelen die werkgevers kunnen nemen, o.a. niet of minder reizen, parkeerbeleid, verhuizen naar OV-locatie, stimuleren van reizen per fiets of OV) uit te voeren en zijn gehouden aan de verplichting om jaarlijks een voortgangsmeting te doen.

Partijen: Coalitie Anders Reizen (trekker), VNO-NCW, VNA, IenW, IPO, VNG.

Gerealiseerd: programmateam Anders Reizen is opgericht (2 fte), netwerk van Young Professionals is opgericht om initiatieven te versnellen en draagvlak te vergroten, teller Anders Reizen staat op 50 leden (organisaties) met in totaal 325.000 medewerkers (zomer 2019), Rijksoverheid treedt toe tot Coalitie Anders Reizen (ondertekening 1 oktober 2019).

Eerstvolgende acties: ministeries maken uitvoeringsplannen voor reductie van eigen CO₂-uitstoot met 50% in 2025 (Q2 2020), uitbreiding Coalitie Anders Reizen naar 80 leden (Q4 2020).

2. *Betrekken regionale netwerken van werkgevers, regionale uitwerking aan MIRT-tafel*. Het Rijk, IPO en VNG betrekken regionale netwerken van werkgevers bij de uitvoering van het klimaatakkoord en committeren uiterlijk in 2030 500 werkgevers aan 50 procent CO₂-reductie. De Rijksoverheid zorgt voor afstemming tussen landelijke en regionale inspanningen en ondersteunt bij het opzetten en uitvoeren van een eenduidige, uniforme en onafhankelijke monitoring.

Partijen: IenW (trekker), provincies, gemeenten, regionale werkgeversverbanden.

Gerealiseerd: afspraken in MIRT-overleggen met regionale werkgeversverbanden over duurzame mobiliteit en ondersteuning van werkgevers bij de transitie (Q4 2019).

Eerstvolgende acties: uitvoering gemaakte afspraken (doorlopend). In Q1 2020 worden nadere afspraken gemaakt over samenwerking tussen coalitie Anders Reizen en regionale netwerken.

3. *Normstelling werkgerelateerde mobiliteit*. Onder werkgerelateerde mobiliteit wordt verstaan: woon-werkverkeer, zakelijk verkeer en goederenvervoer. Doel is om de inspanningen van werkgevers te stimuleren, een level playing field te creëren en achterblijvers mee nemen. Het streven is een norm die gefaseerd kan worden aangescherpt. De norm voor woon-werkverkeer, zakelijk verkeer en eigen

---

⁷ PBL geeft in de aanvullende Klimaatakkoordnotitie bij de KEV aan dat de maatregelen onder VPM mogelijk een groter effect sorteren doordat het effect van de stimulering van elektrisch rijden op dit moment onbekend is.

wagenpark geldt voor werkgevers met 100+ medewerkers. Het betreft ruim 7.000 werkgevers en 4,9 miljoen werknemers. Voor goederenvervoer wordt eerst gewerkt aan een CO₂-registratiesysteem. **Partijen:** IenW (trekker), VNO-NCW, TLN, evofenedex, omgevingsdiensten, IPO, VNG, Topsector Logistiek en Anders Reizen.

Eerstvolgende acties: In samenwerking met stakeholders en experts (o. a. werkgevers, Omgevingsdiensten, bevoegd gezag en onderzoekers) worden de mogelijkheden voor normering verkend. Op basis van deze verkenning wordt bepaald hoe verder invulling wordt gegeven aan een normerende regeling voor werkgerelateerde mobiliteit (Q3 2020). Wanneer duidelijk is hoe hieraan invulling te geven, wordt gestart met het opzetten van een communicatietraject richting werkgevers en de actieve voorbereiding van werkgevers en regio's (Q3 2020). Er wordt gestreefd naar normering in wetgeving in 2022.

4. **Brede publieksvoorlichting gericht op alle 7,9 miljoen werknemers en hun werkgevers.**

Partijen: ANWB, BOVAG, RAI, Fietsersbond en coalitie AR, Milieu Centraal, VNA en IenW.

Gerealiseerd: online platform met regelingen, fiscale mogelijkheden, voorbereiding op normering en best practices voor werkgevers op terrein van verduurzamen van werk gerelateerde personenmobiliteit (Q3 2019, 1 okt 2019), beknopte evaluatie Low Car Diet (Q4 2019)

Eerstvolgende acties: update online platform (ongoing), inzet rijksoverheid.nl, ondernemersplein.nl, rvo.nl en KvK.nl (vanaf Q2 2020), inzet social media (Q1 2020) en werkgeversenquête onder bedrijven met meer dan 100 werknemers voor inzicht in gedrag, houding en draagvlak met betrekking tot verduurzaming mobiliteit (Q2 2020).

M. MAATREGELEN DIE VERSNELLEN EN ONDERSTEUNEN

Beoogd eindresultaat: versnelling en ondersteuning van duurzame personenmobiliteit

Belangrijkste acties en betrokken partijen:

1. **Borging in cao's.** Rijksoverheid en coalitie Anders Reizen gaan in 2020 in gesprek met vakbonden om duurzame mobiliteit te borgen in cao's. Trekker: IenW. **Eerstvolgende acties:** Ten behoeve van verduurzaming van zakelijk vervoer worden fiscale regelingen (waaronder fietsregelingen) geborgd in de cao's voor de overheidssector (2020).
2. **Gemeentelijk beleid.** IPO, VNG en de Rijksoverheid spreken af binnen de Nationale Omgevingsvisie (NOVI, en regionale uitwerkingen daarvan) ruime fietsparkeernormen bij bedrijven en woningen als nieuwe norm en eis toe te passen. Trekker: VNG. **Eerstvolgende acties:** Inventarisatie van huidige fietsparkeernormen in bestemmingsplannen van gemeenten door het Fietsberaad en het effect van normen op voldoende parkeervoorzieningen (Q2 2020), afspraken tussen Rijk, IPO en VNG over aandacht voor het aanbieden van voldoende fietsparkeervoorzieningen in de gebouwde omgeving (Q2 2020). Het al eerder aangekondigde wetsvoorstel differentiatie parkeertarieven (Q4 2019) geeft gemeenten meer mogelijkheden om een gedifferentieerd autoparkeerbeleid te kunnen voeren.
3. **Internationaal reizen tot 700 km.** Rijksoverheid en NS onderzoeken in 2019 gelijke omstandigheden in relatie tot de prijs van internationaal vliegen en treinen tot 700 kilometer. Trekker: IenW. **Gerealiseerd:** KIM-onderzoek naar de infrastructuur- en externe kosten van vliegen, auto, bus en trein op 6 bestemmingen (Brussel, Parijs, Londen, Frankfurt, Berlijn en Düsseldorf) (Q3 2019). CE Delft onderzoek naar de prijs van een vliegreis (Q4 2019). Internationale workshop georganiseerd door IenW met EU waar de kostenopbouw van de internationale treinreis besproken is (Q4 2019).

- Eerstvolgende acties:** Inzet is om de internationale treinreis hoger op de EU-agenda te krijgen en om EU-breed een meer geharmoniseerde kostenopbouw voor internationale treinkaartjes te realiseren.
4. **Fiets.** Investering van 75 miljoen euro extra voor fietsenstallingen bij OV-knooppunten bij NS-stations. Verkenning van kansrijke koppelingmogelijkheden tussen infra-investeringen en fietsinvesteringen. Trekker: IenW. **Eerstvolgende acties:** in de Bestuurlijke Overleggen (BO's) voor het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) kunnen eerste afspraken worden gemaakt, zowel over investering in OV-knooppunten als over kansrijke koppelingmogelijkheden (Q2 2020).
  5. **Hyperspits.** NS en Rijksoverheid geven aanpak voor hyperspits vorm met afspraken over vraagbeïnvloeding (gezamenlijk voorstel om vormen van vraagsturing op specifieke trajecten in te zetten), capaciteitsbenutting (mogelijke pilots met autonoom treinverkeer, onderzoek naar aanpassing van normeringen in trein- en spoorinfracapaciteit zonder veiligheid te schaden) en optimalisatie van de dienstregeling. Hiervoor gaat de Rijksoverheid ook in gesprek met NS en met regio's over een regionale aanpak voor het spreiden van onderwijstijden. Trekker: IenW. **Eerstvolgende acties:** voorstel inzet vraagsturing (2020), actief agenderen van aanpassing onderwijstijden bij de regio's met als doel hierin DO's en BO's MIRT afspraken over te maken (2020).
  6. **Mobility as a Service (MaaS).** Rijksoverheid voert 7 MaaS-pilots uit; Anders Reizen en de Mobiliteitsalliantie dragen bij aan deze pilots. De Rijksoverheid en lokale overheden faciliteren en stimuleren deelconcepten en streven naar spelregels, standaardtaal en protocollen. Trekker: IenW. **Eerstvolgende acties:** eerste 4 à 5 nationale MaaS-pilots zouden starten in april 2020, de laatste 2 à 3 kort erna. Effecten worden zichtbaar via de Kennis- en Leeromgeving voor monitoring van (gedrags)effecten. Daarnaast zijn beleidsmaatregelen aangekondigd rond harmonisering van (regionaal) beleid voor (elektrische) deelconcepten in relatie tot openbare ruimte en parkeren, de MaaS-waardigheid van OV-concessies (data delen, etc.), fiscale maatregelen ter stimulering van MaaS en deelbeleid, en een mobiliteitsprogramma van eisen voor stedelijke verdichting en parkeren.
  7. **Kies de Beste Band.** In 2030 is het aantal voertuigen met de juiste bandspanning met 50 procent toegenomen ten opzichte van 2018. Trekker: IenW. **Eerstvolgende acties:** monitoring (ongoing), communicatie (2020), opschoning labelklassen voor banden (2020), uitvoeringstoets RDW voor ontsluiting van bandeninformatie via het kentekenregister (Q3 2020), ontwikkeling van e-learning voor bandenprofessionals (Q3 2020).
  8. **Autodelen.** Alle partijen ondersteunen de doelstelling om te groeien naar 100.000 deelauto's in 2021. Trekker: IenW. **Gerealiseerd:** plan van aanpak en actieagenda van de Green Deal (Q3 2019). **Eerstvolgende acties:** start uitvoer plan van aanpak (Q2 2020), opnemen (elektrisch) autodelen in klimaatcampagne #iedereendoetwat (Q2 2020), start voorbereidingen EU project Carsharing NL gericht op ondersteunen gemeenten bij opstellen en invoeren beleid om (elektrisch) autodelen te bevorderen (Q2 2020).

DWARSDOORSNIJDENDE THEMA'S

Bijdrage aan CO₂-reductie: zie thema's hierboven

N. REGIONALE AANPAK

Beoogd eindresultaat: regionale doorvertaling en borging van maatregelen uit het klimaatakkoord, o.a. bij laadinfrastructuur (elektrisch én waterstof), parkeren, ZE-zones, autodelen, stadslogistiek, fietsinfrastructuur en afspraken met (regionale) werkgevers. Doel is om samenhangende en op de regio afgestemde pakketten te ontwikkelen, plus vanuit IenW te zorgen voor een gestructureerde benadering van regio's.

Belangrijkste acties en betrokken partijen:

1. *Programma's voor slimme en duurzame mobiliteit*. Per regio wordt een regionaal programma voor slimme en duurzame mobiliteit opgesteld (RMP), incl. doelstellingen voor duurzaamheid en bereikbaarheid. Ook wordt er in afstemming met regionale partijen een nationale equivalent (NMP) opgesteld met de kaders en standaarden voor de regionale aanpak.
Partijen: IenW (trekker), gemeenten, provincies, private partijen als werkgevers en dienstaanbieders, andere regionale stakeholders als onderwijsinstellingen en ziekenhuizen.
2. *Slim benutten van MIRT-programma's voor duurzame mobiliteit*. Bij lopende MIRT-trajecten wordt verkend of maatregelen voor fiets en multimodale hubs kansrijk zijn om mee te nemen bij aanpassingen aan weg-, water- en spoorinfrastructuur. Ook wordt een verkenning afgerond naar kansrijke koppelingmogelijkheden tussen fietsinvesteringen van het rijk en andere overheden.

Gerealiseerd: Bestuurlijk Overleg Mobiliteit (Q3 2019), vaststelling van startpakketten regionale uitvoering klimaatakkoord tijdens BO MIRT (Q4 2019), overzicht met kansrijke fiets- en stedelijke logistiek projecten en multimodale (Q4 2019).

Eerstvolgende acties: uitvoering van gemaakte afspraken en vervolgafspraken Slimme en Duurzame mobiliteit (Q4 2020, BO MIRT)

Zie verder: programma 'Slimme en duurzame mobiliteit' (in ontwikkeling) en Nationale Fietsagenda 2.0 (Q2 2019)

O. KENNIS & INNOVATIE

Beoogd eindresultaat: het missie-gedreven meerjarig kennis- en innovatieprogramma legt de basis een schone slimme snelle mobiliteit in de toekomst.

Belangrijkste acties en betrokken partijen:

1. *IKIA en MMIP's*. De innovatieopgaven die voortvloeien uit het klimaatakkoord zijn opgenomen in de Integrale Kennis- en Innovatie Agenda (IKIA). Deze agenda wordt verder uitgewerkt in Meerjarige Missiegedreven Innovatie Programma's (MMIP's). De innovatieopgave van duurzame mobiliteit moet

worden verbonden aan bestaande topsectoren, met name high tech systemen & materialen, chemie, energie en logistiek.

Partijen: IenW (trekker), kennisinstellingen, industrieën, topsectoren.

Gerealiseerd: uitgewerkte MMIPS voor duurzame mobiliteit aangeboden aan EZK (Q2 2019), duurzame mobiliteit vastgesteld in het Kennis- en innovatiecontract (KIC, Q3 2019), governance en use-cases vastgesteld in missieteam toekomstbestendige duurzame mobiliteit (Q1 2020), toekenning project "On the MOVE" (Call Transitions and Behaviour, Q1 2020).

Eerstvolgende acties: uitwerking van de 9 pijlers van MMIP 9 en 10 en (S)KIA logistiek (Q2 2020), 2e missieteam bijeenkomst (Q2 2020).

2. ***Kennis- en innovatiecultuur***. De inzet op topsectoren is erg belangrijk, maar de transitie vraagt vanuit innovaties meer aandacht voor het grotere innovatie ecosysteem. Daarnaast voltrekken de ontwikkelingen in de mobiliteitssector zich via uiteenlopende patronen en in verschillende snelheden, dat vraagt om adaptief programmeren via het versterken van een kennis- en innovatiecultuur.

Partijen: IenW (trekker).

Gerealiseerd: roadmap versterken innovatiecultuur 2020-2021 (Q3 2019), toolkit Innovatie ontwikkeld (Q3 2019), samenwerking vastgesteld met IenW-OVERMORGEN (organisatie ontwikkelingstraject, Q1 2020), opzet programma 'Accelerate yourself' (Q1 2020).

Eerstvolgende acties: start programma 'Accelerate yourself' waar o.a. de toolkit wordt ingezet (Q2 2020).

Zie verder: Meerjarige Missiegedreven Innovatieprogramma Duurzame Mobiliteit (2020 - 2024): van petropolis naar ecopolis, d.d. 12 juli 2019.